

Kako si je Miha Žabar hotel služiti svoj kruh.

(Spisal Maksimov.)

Miha Žabar je bil doma v naši vasi. Natančnejših podatkov o njegovem rojstvu ne ve povedati niti rojstna knjiga. O Žabarju se ni drugega vedelo kot to, da so ga neko nedeljo zjutraj našli v Štefčevem hlevu, zavitega v cunje in zvijajočega se od mraza in gladu. Štefčevi so ga prekrižali, nesli v hišo, pa ga dali krstiti na ime sv. Mihaela, pa skrbeli zanj kot za svojega.

Mihec Žabar je rastel kot goba in se debelil kot buča, kajti pri Štefčevih se ni imel prav nič pritoževati. Dobil je vsega, česar je premogla trdna Štefčeva kmetija. Ko je deček malo dorastel, je moral pa tudi delati, kot so delali drugi domači, ki niso imeli navade držati križem rok in ogle-dovati, kakšno bo vreme. Največ se je pečal Mihec z živino; pasel je in jo krmil, ji stregel in skrbel zanj, da so ga hvalili domači in sosedje. Ljudje pa so menili: »Bog že odloči vsakemu človeku ob rojstvu njegov stan, in najboljše je, če se drži tega.« Štefčevega Mihca je pa božja previdnost takoj ob rojstvu položila v hlev, zato je imel pa tudi tako veselje do živine, in redila se mu je tudi, kot da ji poklada čudodelnih zelišč.

Vse je bilo torej v redu pri Mihcu: Priden je bil in pošten, ubogljiv in sposoben za vsako delo. Le to malo napako je prinesel s seboj na svet, da mu je bilo treba vsako stvar dodobra dopovedati, ali z drugimi besedami: malo trd je bil. Pa tega mu ni nihče oponašal, ker so poznali vsi njegovo dobro voljo.

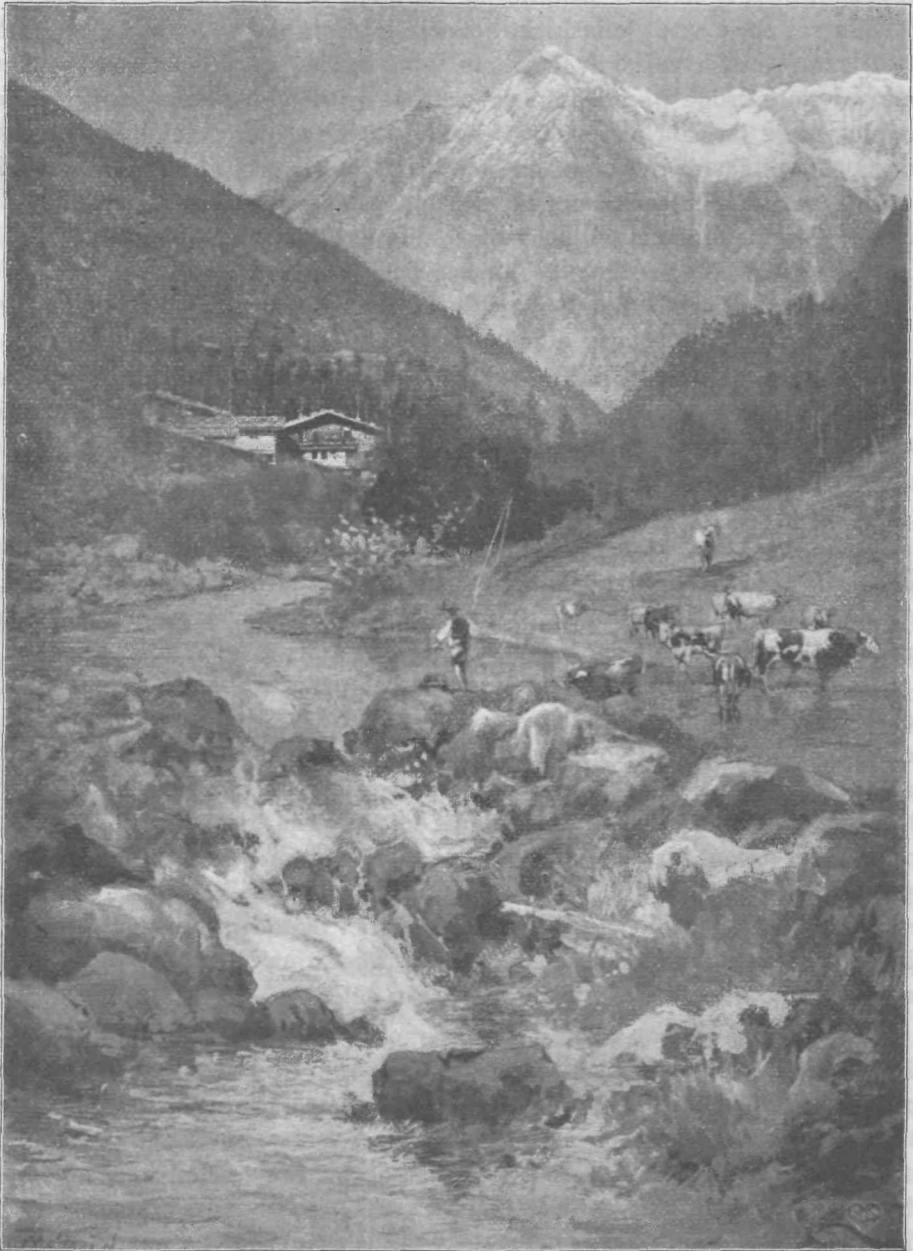
Iz majhnega Mihca je dorastel z leti krepki, smemo reči: orjaški Miha. »V devetih farah,« tako so govorili ljudje, »ni takega fanta.«

Ko je bil Miha star osemnajst let, se je moral pri vsakih vratih malo prikloniti, da ni trpela njegova glava ali pa celo podboji pri durih . . .

Ljudje so uganjevali, da bodo potrdili Miho zaradi njegove korenjaške postave k vojakom že vnaprej, da ga bodo le od daleč zagledali. Prerokovali so mu celo službo zastavonoše, in več drugega.

Miha Žabar je bil res potrjen k vojakom. Ravno v tisti dobi so bili za našo državo hudi časi. Bilo je leto oseminštirideseto, ko so se upirala ljudstva na vseh koncih države. Miha je moral takoj obleči vojaško suknjo in oditi s starim junakom Radeckijem dol na Laško, krotit vročekrvne in uporne Lahe. Kako je bilo Mihi hudo, ko se je poslavljjal od Štefčevih za celih dvanajst let, če morda ne za večno. Ni poznal Miha joku, toda takrat, ko je segal Štefčevi materi v roko, so ga obličile tako na gosto solze, da jih ni mogel popiti rokav njegove suknje, ki se je brisal z njim.

Štefčevi po Mihovem odhodu celih dvanajst let niso nič zvedeli, kje je, kako se mu godi in ali je še živ, ali že mrtev. Štefčevka je vsako leto tisto nedeljo pred sv. Mihelom nesla plačat za eno sv. mašo »za živega ali mrtvega« Mihca. Vselej pa je prosila gospoda župnika: »Če je še živ, na-

Na planinah.

redite tako, da bo dobro za njegovo dušo in telo; če je pa že res mrtev, pa darujte sveto mašo samo za njegovo dušo!»

Skrbno ženico je gospod župnik vselej potolažil, da bo zanj prav, naj bo živ ali mrtev, če se le zanj daruje ali moli.

In res se je vrnil junaški in korenjaški.

Izza Mihovih vojaških let vemo samo dvojce dogodbic: Prvo je pripovedoval sam, druge pa ne. Imel je proti temu že svoje vzroke. Prva dogodbica se je izvršila na Laškem. Miha je bil menda v celi Radeckijevi vojski najbolj zastaven vojak. Za celo glavo je bil višji kot najdaljši junak. Zato ga tudi ni bilo težko opaziti. Ni čuda, da se je sam vojskovodja, sivi očka Radecki nekoč ustavil prav pred njim in ga premeril od nog do glave. Vprašal je junaškega Miho: »No, kje si pa ti zrastel?«

»Na Kranjskem!« je odgovoril moško Miha.

»Ali ti je vseč vojaški stan?«

Miha je malo pomislil in se odrezal: »Všeč bi mi že bil — samo kruha je premalo!« Vsi visoki častniki, ki so spremljali Radeckega, in sam Radecki se je zasmejal tej odkritosrčni izjavi.

Radecki je potrepal Miho po rami in mu je smehljaje rekel: »Le potrpi, fant, odslej bomo merili po tvoji velikosti!« Takoj nato pa se je obrnil Radecki k častniku, ki je vodil oni oddelek, kjer je bil Miha, in mu je velel: »Preskrbite, da bo dobival fant znanprej dvojno porcijo!«

To se je tudi zgodilo. Do smrti se je Miha hvaležno spominjal te dobrote, ki ga je rešila pomanjkanja, dokler je bil pri vojaki.

Druge dogodbice iz svojih vojaških let pa ni pravil Miha sam. Raznesel jo je neki fant iz sosednje fare, ki je služil v istem času in pri istem polku kot Miha Žabar. Ko je zapodil Radecki s svojimi hrabrimi fanti Lahe daleč v notranjost dežele, je moral oditi Miha Žabar z drugimi fanti na Ogrsko. Pri Komornu so se spogledali z upornimi in bojaželjnimi Ogri. Naši so naredili okope in čakali, kdaj se jim ponudi prilika, da napadejo uporneže. Naš Miha je bil tako srečen, da je dobil velikansko skalo, da se je skrčil za njo in je bil varen pred sovražnimi napadi. V njegovi bližini je bila pa tudi polkovna zastava, ki jo je nosil eden najboljših vojakov; okrog zastave pa so bile razpostavljene najboljše čete.

Dolgo časa so vojaki tako ležali. Upornikov je bilo dokaj, zato si naši niso prav upali pričeti boja. Čakali so še ojačenj. Toda uporniki so najbrže spoznali, v kakšnem položaju so naši. Zato so začeli neko jutro nenadoma strahovito streljati in se počasi pomikati proti našim. Imeli so več topov, ki so silno redčili naše vrste. Miha je mislil, da bo zdajpazdaj razneslo skalo, ki ga je ščitila: tako nagosto so padale krogle v smeri proti skali. Pa tudi Miha je dobro pokal izza svojega skrivališča. Naenkrat pa nastane grozen krik. Krogle iz topov so padale kot toča in v gosti megli dima se ni več dalo razločiti ljudi. Povelja ni bilo mogoče več slišati. Miha je pogledal okrog sebe in videl, da se naši umikajo za okop nazaj. Tudi on je planil kvišku in jo okuril za svojimi, kolikor so ga mogle nesti noge. Na tem begu je pa opazil, kako je padla polkovna zastava in kakšna gneča je

nastala okrog nje. V istem hipu je pa padla krogla iz topa ravno pred zastavo. Nastal je naenkrat prazen prostor, v bližini pa vse mrtvo. Miha je drevil naravnost proti zastavi. Zdelo se mu je, da je vse izgubljeno, če jo dobe v roke sovražniki. Par dolgih skokov — in že je bil pri zastavi. Med potom je s svojimi širokimi pleči podrl nekaj mož; a ko je prišel do zastave, jo je ves besen iztrgal nekemu pritlikavcu in zbežal ž njo v smeri, kamor so se pomikali naši. Parkrat se mu je zazdelo, da so ga hoteli prestreči, toda Miha je pretrgal vse vrste. Cela truma vojakov jo je udrla za njim, a Miha je bil v svojem navdušenju hitrejši kot podivjan konj. Niti opazil ni, da je preskakal vse okope in pustil vse vrste za seboj. Pri zadnjem okopu je pa planil predenj častnik z golo sabljo in iztrgal Mihi zastavo. Tedaj šele je pogledal Miha okrog sebe in se toliko ohladil, da je opazil, kako so naši zopet polegli po okopih in začeli pokati na sovražnika.

Dotični častnik pa ni vzel Mihi samo zastave, ampak je tudi njeга samega izročil dvema drugima vojakoma. Ta dva sta ga stražila, da ni odšel nazaj v prednje vrste. Mihi se je zazdevalo vse to čudno. Ni mu bilo prav jasno, ali ga je pridržal častnik za to, da dobi plačilo, ker je rešil zastavo, ali pa je morda naredil kaj napačnega s tem. Toliko je videl, da so nesli zastavo zopet nekam v sredino.

V tem se je boj nadaljeval in naši so pognali sovražnika v beg. Mnogo so jih ujeli, a druge so razkropili. Proti večeru je moral Miha v spremstvu štirih vojakov brez orožja v bližnjo vas. Peljali so ga v neko kmetiško hišo in tam nekaj časa čakali. Prišlo je več častnikov in Miha je bil poklican prednje. Srce mu je kar odskakovalo v prsih, ker si ni mogel prav nič razlagati, kaj nameravajo z njim. Stopil je prav po vojaško pred visoke gospode, ki so bili pa tako resnih obrazov, da se niso Mihi prav nič prikupili.

Najstarejši med častniki stopi prav pred Miho in ga vpraša strogo: »Ti si danes v boju vzel polkovno zastavo in si zbežal z njo proti tej vasi, ne?«

»Da, gospod!«

»Zakaj si to storil?«

»Zastava je bila v nevarnosti. Ti puntarski Ogrji so streljali ravno na njo in vse okrog nje je bilo že mrtvo.«

»Kdo pa je dal tebi povelje, da vzemi zastavo?«

»Poveljevanja ni bilo mogoče slišati, ker so tako pokali topovi. Zato sem si mislil: Zdajle je velika nevarnost za nas in za našo zastavo, in najboljšje je, da stori vsak po svoji glavi, kakor se mu zdi, da bo prav za našo vojsko. Zato sem hotel oteti zastavo in zbežal bi bil, da bi me Ogrji nikdar ne zadeli. Tudi sem bežal enkrat sem, enkrat tja, da bi me s krogliami ne zadeli, ker topov ne morejo tako hitro premikati, kot sem jaz skakal.«

To je bilo gospodom jasno. Kar malo so si pomežiknili. Miha si je mislil, da hočejo reči: »Ta je pa tič!«

Tedaj pa izpregovori najstarejši častnik:

»Vidimo, da si imel dobro voljo, toda uporabil je nisi prav. Za zastavo so bili določeni drugi vojaki in ne ti. Zapomni si tole: Narediti smeš

le to, kar je ukazano: nikdar pa po svoji glavi. Če ne slišiš povelja, stoj na mestu in čakaj, da ti kdo pokaže z roko, kaj moraš storiti. Danes si odnesel zastavo in s tem zbegal celi polk, ker so mislili oddaljeni oddelki, da je zastava že v sovražnikovih rokah. S tem si zaslužil kazen; a ker si se do sedaj dobro vědel, naj ti bo odpuščeno. V drugič pa ne bo več. Pojdi!»

Miha je odšel ves potr. Tako dober namen je imel, pa mu žugajo s kaznijo! Od tedaj Miha ni imel več miru pred svojimi tovariši. Vedno so ga spominjali na zastavo. To pa Mihi ni bilo prav nič po volji, še manj pa to, da se je pozneje raznesla vest po Mihovi domači fari.

Dvanajst let je Miha zvesto služil cesarju in se kljub nevarnostim, ki so mu mnogokrat pretile, srečno vrnil domov, k Štefčevim.

Stara Štefčevka, vsa sključena že od teže let, je tisti dan, ko se je vrnil Miha, ravno lupila krompir v hiši ob peči. Odprla pa so se nenadoma vrata in pred njo je stal možak, ves porastel in zanemarjen. Po obrazu ni več spoznala Mihe, pač pa po postavi in po besedi.

»Za božjo voljo, ali si res ti, Miha?« je skočila kvišku.

»No ja, jaz sem, mati. Zahvaljen bodi Bog, da vas še vidim,« je odgovoril Miha.

»Miha, Miha, kdo bi bil nate mislil? Nič več nisem imela upanja. Sedi za mizo, pokličem še druge z njive.«

Ženica je stekla okrog hiše in bila je vsa zmešana. Saj je imela Miho poleg svojega edinega sina najrajši. Sklicala je brz vse domače. Oj, kako so začudeni ogledovali cesarjevega vojaka. Silili so vanj, naj jim pripoveduje, kaj je vse doživel. Povedati je imel Miha mnogo, toda za pripovedovanje ni bil te prve hipe.

Vsa vas je potem par dni govorila samo o Mihi in o Mihi. Kmalu so se ga ljudje spet privadili, osobito, ko je zamenjal vojaško službo z mirno pastirsko. Oskrboval je zopet pri Štefčevih živino kakor prejšnje čase.

Še tisto zimo po Mihovem prihodu je pa umrla stara Štefčevka. Gospodar Štefec je prepustil takoj po njeni smrti gospodarstvo sinu. Ko je oddajal posestvo, se je spomnil tudi zvestega hlapca Mihe. Dal je prepisati staro leseno hišo, ki je bila tam za vasjo že dolgo let prazna, nanj, ker je vedel, da Miha v slučaju oslabelosti ne bo imel kam iti, posebno še, če bi mlada gospodinja pri Štefčevih ne bila morda usmiljenega srca. To domnevanje starega Štefca se je uresničilo. Štefec je nekaj let na to umrl, in sin si je poiskal gospodinjjo. Nekaj časa je bila mlada prav ponižna; s časom pa je rastle v hiši boljbolj. Miha je moral marsikaj grenkega preslišati, posebno, če ni bilo gospodarja doma. Da bi pa Miha potožil svojo boleost komu — to mu še na misel ni prišlo. Trpel je naprej in molče prenašal zbadanje in zmerjanje.

Celih dvajset let je še ostal Miha pri mladem Štefcu. Enoindvajseto pomlad pa je povedal gospodinjji, da jih je že dosti preslišal in da se rajši umakne v svojo kočo, ki jo je dobil po rajnem Štefcu. Zapustil je potem Štefčeve in šel samevat v svojo kočo.

Tedaj se je pa pričelo za Miho nekam novo življenje.

Ko se je preselil Miha Žabar na svoj novi dom, je imel že čez petdeset let. Gospodarstvo, kar ga je bilo, mu takoj izkrajja ni šlo prav nič po sreči. Največ preglavic mu je pa delala kuhinja. Nobene jedi ni znal pošteno skuhati, ker se tega ni nikdar učil. Karkoli je postavil predse na mizo, ni imelo nič okusa in on nič slasti. Edino krompir v oblicah se je zdel Mihi še tak, kot ga je jedel pri Štefčevih.

Zaradi teh in takih neprilik je Miha sklenil, da si poišče gospodinje. Star je bil sicer in ubožen, pa upal si je dobiti sebi enako. Mislil si je: Kočo imam, in koliko je takih starih osebenjic, ki še koče nimajo. Ker je bil Miha še dober za delo, je hodil k drugim kmetom na dnino. S tem si je prislužil za vsakdanje potrebščine. Poprijel pa se je tudi nekega novega opravka. Jeseni in spomladi je po naših gozdih vse polno užitnih gob, in z nabiranjem te jedi si nekateri ljudje precej prislužijo. Tudi Miha je začel nabirati in sušiti gobe. Kadar je bil čas za to, je stikal cele dneve po gozdih in nosil domov polne koše gob. Trdili so celo hudobni jeziki, da je prinesel nekoč z gobami domov tudi velikansko žabo, kar je bilo gotovo izmišljeno.

Gobarji v naših krajih res precej zaslužijo in tudi Miha je bil prav zadovoljen.

Pri nabiranju gob pa se mu je izpolnila tudi druga želja, ki jo je na tihem že dlje časa gojil.

Neko jutro je prišel Miha skupaj s Strgulčevo Marjeto, ki je bila istih let kot on. Nabirala je tudi gobe in šla sta z Miho skupaj po grmovju. Mihi so v pravem času padle na misel besede: »Ti, Marjeta, ali bi ne bilo bolj pripravno, ko bi midva metala gobe oba v en koš?«

»Če hočeš, zakaj pa ne? Pa napolniva najprej mojega,« odgovori Marjeta.

Videč, da ga ženšče ne razume, ji Miha pove bolj natanko: »Ne mislim takisto. Hotel sem reči, da bi se midva vzela in nabirala gobe skupaj. Vidiš, jaz imam kočo, ti je pa nimaš. Ti znaš kuhati, jaz pa nič. Tebe doma zmerjajo, pri meni je pa tak mir kot v grobu in pa na stara leta si boš lahko odpočila.« — — —

Nekaj dni potem se je že res razneslo po vasi, da sta Miha in Marjeta prodala vso svojo zalogo gob in da se bosta poročila.

Stari gospod župnik se je zelo začudil, ko sta prišla Miha in Marjeta vprašat, če bi bilo prav, da bi se vzela. Gospodu župniku se je zdelo, da to ni nič napačnega. Saj je poznal oba in je vedel, da bosta živela v dobri slogi do smrti in da drug drugega potrebujeta v pomoč in podporo.

»Malo priletna sta sicer,« je rekel, »pa morda ne bo za vajini duši nič napačnega, če stopita v zakon.«

Še tisti mesec je bila potem poroka. »Sila kola lomi,« so rekli ljudje. Malo čudno je bilo pa vseeno videti petdeset let staro nevesto in še starejšega ženina. No, pa kaj hočemo?

Miha in Marjeta sta potem res metala gobe v en koš in prav zadovoljno sta živela pod isto streho.

(Konec prihodnjic.)

